

Comunicar la Ciència amb Integritat

Manual pràctic per a professionals de la recerca

Introducció

L'informe de LERU (League of European Research Universities) tracta la importància de comunicar la ciència amb responsabilitat, claredat i respecte pels valors d'integritat. Davant l'augment de desinformació i la pressió de comunicar ràpidament (especialment evidenciada durant la COVID-19), és essencial que els investigadors i institucions comuniquin els seus resultats amb rigor i transparència. Aquest document, adaptat de l'Informe LERU, proporciona orientacions per garantir que la comunicació pública de la ciència estigui alineada amb els valors fonamentals de l'ètica i la responsabilitat científica.

1. Preparació per comunicar

La comunicació eficaç comença amb una bona preparació. Això implica:

- Formació en comunicació científica, incloent eines per adaptar el llenguatge a diferents públics.
- Coneixement de tècniques visuals, estadístiques i d'entrevista per fer el missatge accessible i precís.
- Revisió de contingut mediàtic abans de la seva publicació, per evitar errors o malentesos.

Les institucions han de donar suport a aquest procés amb recursos i programes formatius específics per a investigadors.

2. Comunicació oberta

La transparència és un dels pilars de la confiança pública. Els investigadors han de:

- Reconèixer correctament coautors, col·laboradors i fonts d'informació.
- Declarar conflictes d'interès i fonts de finançament.
- Citar adequadament fonts i mètodes utilitzats, respectant els drets d'autor.
- Informar si s'ha utilitzat IA per elaborar comunicacions.
- Especificar si els resultats són d'estudis amb animals o humans.
- Preservar l'anonimat dels participants, si s'escau, equilibrant la transparència amb la privacitat.

Aquestes pràctiques ajuden a evitar tergiversacions i reforcen la credibilitat del missatge científic.

3. Comunicació de la incertesa

Assumir i explicar la incertesa forma part de la integritat científica. És crucial:

- Avaluar si es té autoritat per parlar sobre un tema específic.
- Explicar les fonts d'incertesa com ara la mida de la mostra, diferències poblacionals, o si la recerca és preliminar.
- Indicar si els resultats estan revisats per parells o no.

- Contextualitzar les troballes dins del consens científic.

Acceptar i comunicar la incertesa no redueix el valor del coneixement, sinó que mostra respecte per la complexitat dels fets.

4. Comunicació a través de xarxes socials

Les plataformes digitals poden ampliar l'abast del missatge científic, però també el poden distorsionar. Cal:

- Valorar si el tema és adequat per ser comunicat en aquests entorns.
- Planificar missatges per evitar interpretacions errònies.
- Mantenir la separació entre opinions personals i professionals.
- Fer servir canals apropiats (professional o personal) segons el contingut.
- Preveure estratègies de suport en cas de controvèrsia o atac públic.

Els investigadors necessiten pautes clares per gestionar la seva presència digital sense comprometre la seva integritat.

5. Recomanacions institucionals

Proposar que les universitats i centres de recerca:

- Incloguin formació en comunicació responsable dins dels programes d'integritat científica.
- Proporcionin suport professional en situacions de comunicació difícil o delicada.
- Fomentin una cultura institucional que valori l'honestedat comunicativa.
- Incorporin la comunicació amb integritat en els criteris d'avaluació dels investigadors.

Aquest suport hauria de ser estructural, no puntual, i accessible a tot el personal investigador.

Conclusió

La integritat científica no s'acaba a les pàgines d'un article acadèmic: es projecta cap al públic a través de tots els canals de comunicació. Aquest informe defensa que la ciència ha de ser comprensible, honesta i compromesa, i que això requereix tant preparació individual com suport institucional. Amb una comunicació responsable, la recerca pot contribuir millor al bé comú i generar una relació sòlida amb la societat.

La *checklist* a tenir en compte per comunicar amb integritat

	Sí	No	NC
Has rebut formació i orientació adequades per als teus plans de comunicació (especialment si apareixes als mitjans)?			
Has considerat les habilitats que necessites per comunicar-te eficaçment (per exemple, habilitats estadístiques o en comunicació visual)?			
Si comuniques a través dels mitjans, has demanat l'oportunitat de revisar qualsevol entrevista o reportatge per garantir-ne l'exactitud?			
Has reconegut adequadament el paper dels coautors i col·laboradors?			
Has revelat possibles conflictes d'interès, inclòs el finançament de la recerca?			
Has considerat si cal citar i enllaçar les fonts utilitzades a la recerca?			
Has atribuït el contingut que has replicat (respectant els drets d'autor i l'ús legítim)?			
Has publicat altres afiliacions que puguis tenir?			
Has estat clar sobre el model utilitzat (és a dir, si les troballes provenen de recerca amb animals o amb humans)?			
Has comunicat qualsevol ús d'intel·ligència artificial en la redacció de la teva comunicació?			
Has equilibrat l'obertura amb la preservació de l'anonimat dels participants i comunitats implicades en la recerca (quan s'apliqui)?			
Has considerat si estàs qualificat per comentar aquest tema?			
Has reconegut possibles fonts d'incertesa? P. ex.: • Diferències poblacionals (traducció de ratolins a persones, diferències racials, edat...)? • Mida de la mostra? • Incertesa estadística? • És una recerca inicial o no revisada per parells? • El format de comunicació permet matisos adequats?			
Has explicat si la recerca reflecteix o s'allunya del consens dins de la comunitat científica?			
Has proporcionat enllaços o direccions cap a fonts d'informació addicional (quan sigui possible)?			
Has considerat si aquesta recerca és apropiada per comunicar-se a través de xarxes socials (tema molt controvertit, impacte personal, etc.)?			
Has planificat la teva comunicació amb antelació per garantir-ne l'exactitud i els matisos?			
Has considerat si estàs comentant sobre un tema relacionat amb la teva àrea d'expertesa? Si no, és apropiat usar les teves credencials acadèmiques per fer comentaris?			
Has considerat si és més apropiat utilitzar un compte de xarxes socials professional o personal per fer el comentari específic?			
Has distingit clarament entre opinions personals i professionals?			
Has planificat com rebre suport si hi ha problemes o desafiaments?			

Fer aquests test és un exercici de responsabilitat, que es pot fer públic per part de l'investigador en cas de que es requereixi un contrast de la integritat de la seva comunicació. D'igual manera, l'investigador podria sol·licitar al comunicador realitzar el seu test d'integritat corresponent abans de publicar la notícia.